

Pro ilustraci uvedme např. výrazný areál v severním úseku českomoravských nářečí s centrem na Novoměstsku, který se vyčleňuje na základě navrstvení více než třiceti izoglos (svazek izoglos 456.2). Pro toto území jsou charakteristické svébytné dialektismy zejména morfologické a lexikální, z nichž některé jsou dokonce tamní nářeční inovace (např. *šlehy* 'šle', *krb* 'špaččí budka'). Jiné pozoruhodné navrstvení izoglos je zaznamenáno na širším Brněnsku (svazek izoglos 453.5 s přibližně 30 liniemi), izoglosy zde probíhají kruhovitě a vymezují jako jádro město Brno – dříve tudy totiž probíhala hranice Brněnského kraje.

Uvedená prezentace svazků izoglos v takové šíři jako v ČJA (na souboru 15 mapových listů je představeno 60 izoglosových svazků) nemá v nářečních atlasech slovanských národů obdoby. Syntetizující mapy jsou sice součástí např. lužickosrbského atlasu a mají své místo i v Atlasu slovenského jazyka, avšak v těchto dílech je uvedena problematika sledována v podstatně menší míře.

ČJA byl vydán jako poslední ze západoslovanských nářečních atlasů, jeho autoři tak mohli využít zkušenosti svých předchůdců a vyvarovat se některých „dětských nemocí“ jazykovězeměpisné projekce jazykového materiálu. Nespornou předností díla je jasně vymezená jednotná koncepce všech dílů, novátorská metoda zpracování map i detailně, nainože nový výklad mapovaného materiálu v komentářích.

Hodnotu a mimořádný vědecký přínos ČJA nepochybně docení odborník – jazykovědec, který z vlastní zkušenosti ví, jak náročné je nejen shromáždit spolehlivý nářeční materiál, ale zejména jej přehledně zpracovat a vyhodnotit, zvolit odpovídající metodologii mapování jevů i jejich interpretace.

Navíc je třeba ocenit, že ČJA není určen pouze jazykovědně vzdělaným odborníkům; způsobem výkladu i přehledným mapovým zobrazením jazykových jevů zpřístupňuje problematiku českých nářečí nejen odborníkům různých vědních oborů, ale i zájemcům z řad laické veřejnosti.

Český jazykový atlas výrazně prohlubuje dosavadní znalosti díky obsáhlosti a spolehlivosti materiálového korpusu a zejména pro precizní a systematické zpracování materiálu na jazykovězeměpisných mapách i v komentá-

řích. Nemohu nevyzvednout, že se tak děje v knize obvyklého formátu.

Vydáním posledního dílu ČJA bádání nad vývojem našich nářečí/našeho jazyka nekončí – právě naopak. Množství nových poznatků je významné i pro soudobý výzkum běžné mluvy a poslouží jako cenné východisko pro další zevrubná vědecká bádání.

J. VOJTOVÁ

Studia andragogika aneb Vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení*

Abych předešel nedorozumění, uvedu svou recenzi krátkou poznámkou týkající se prvé části jejího názvu. Ten nemá čtenáře dezorientovat, ale naopak upozornit ho na to, jaké povahy je problematika, která tvoří jádro sborníku (tzn. jeho prvního, nejrozsáhlejšího oddílu). Sborník je publikován jako jeden z řady, která již léta nese název *Studia paedagogica*. Posun v prioritách týkajících se výchovné problematiky, která se stala pro českou společnost aktuální, zapříčinil, že se tento název dostal do významového rozporu s převážnou částí pojednání ve sborníku prezentovaných, protože ta nepřísluší pedagogice, ale jejímu příbuznému vědnímu oboru – andragogice. Je pochopitelné, že redakce sborníku byla nucena v zájmu zachování tradice a kontinuity tohoto typu sborníkových prací Filozofické fakulty MU název ponechat, byť se v daném případě – v sousedství podtitulu *Vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení* – stal kontradikcí, a tedy neproduktivním a zavádějícím.

Sborník představuje další příspěvek k řadě publikací dokumentujících vědeckovýzkumné aktivity členů Ústavu pedagogických věd Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Tematicky, úrovní zpracování i dikcí je sborník členěn ve čtyři oddíly.

Nejzávažnější a také nejobsažnější je první oddíl sborníku, který představuje cca $\frac{3}{4}$ jeho rozsahu. Příspěvky do něho zařazené jsou propojeny monotematickým zaměřením na otázky vzdělávání dospělých v rámci celoživotního učení, které reprezentují výzkumné zaměření pracoviště v posledních dvou letech.

Svým pojetím reflektuje širokou andragogickou oblast výzkumu, jímž jsou odkrývány vztahy mezi prosperitou a ekonomickou úrovní moderní společnosti a vzdělanostním niveaem jejich členů.

Úvodní stať doc. Milady Rabušicové, redaktorky sborníku a řešitelky projektu, vymezuje konceptuální rámec vzdělávání dospělých v širším a obsažnějším prostoru celoživotního učení, jehož teoretické podloží buduje na společnosti vědění reflektující základní principy fungování a vývoje současného typu společnosti. Stať patří obsahově a způsobem zpracování k nejhodnotnějším příspěvkům sborníku. Další studie tohoto oddílu přinášejí výsledky empirického zkoumání. Mgr. Petr Novotný se zaměřuje na celoživotní učení a vzdělávání v profesním kontextu, Mgr. Lenka Hloušková a doc. Milan Pol vycházejí ve svém pojednání o občanském vzdělávání dospělých z dat získaných reprezentativním dotazníkovým šetřením a sledují je v několika segmentech, které tvoří kontextuální rámec, účast na vzdělávání, nabídka kurzů i hodnotová hierarchie účastníků vzdělávání. Informačně bohatá studie tak předkládá souhrnný plastický model současného stavu vzdělávání dospělých v České republice. Mgr. Klára Šedová jej doplňuje o údaje týkající se rodinného vzdělávání. Neformálnímu vzdělávání dospělých v rámci zájmových volnočasových aktivit věnuje pozornost PhDr. Dana Knotová, již se podařilo přehledně zmapovat současný stav v oblastech, které andragogika věnovala dosud jen minimální pozornost. Prof. Ladislav Rabušic se soustředil ve svém sdělení na problémy vzdělávání stárnoucí populace a seniorů, které jsou stále naléhavěji provokovány demografickým stárnutím české (ale nejen české) společnosti. Jeho sociálně andragogický rozklad situace obohacuje sborník především tím, že vnáší do zkoumané problematiky širší sociologický rozměr. Soudobým digitalizačním trendům ovládajícím život společnosti se věnuje Mgr. Jiří Zounek, který jako „počítačově zdatný“ uživatel internetu provází svůj příspěvek přehledem použitých literárních zdrojů adekvátního typu (http, www, on line etc.). Oddíl uzavírá Mgr. Vlastimil Čiháček rozбором příčin, které brání dospělým využívat nabízené projekty celoživotního vzdělávání.

Druhý oddíl ústřední problematiku sborníku opouští a orientuje se na dva problémové okruhy pedagogické: Kateřina Trnková na málotřídní školy ve 2. polovině minulého století, Jiřina Ředlichová na podíl žáků na životě školy a společnosti. Autorky obou studií vypovídají o pojednávaných otázkách poučeně, na základě seriózní vybalenosti teoretické i empirické.

Ve třetím bloku sborníku dává jeho redakce publikační prostor svým studentům, totiž Kateřině Korcové, Františku Špačkoví a Filipu Klobušickému. Stať je třeba hodnotit jako moudrý a prozíravý krok, zvláště v daném případě, kdy byly vybrány práce zralé, jejichž autoři již bezpečně zvládli základní metodologické náležitosti svého oboru a umí o svém tématu pojednat fundovaně, věcně a srozumitelně. Dva příspěvky těžící z bakalářských prací Kateřiny Zavadilové a Marie Vichrové svědčí o tom, že i práce nižší kvalifikační kategorie mohou přinést vědecky cenné informace. Sborník uzavírají tři zprávy o projektech, na nichž vědeckopedagogičtí pracovníci ústavu v současné době participují.

Jednoznačně pozitivní obraz sborníku narušuje několik drobných a ojedinělých pochybení ortografického a formálního charakteru, která by v objektivně koncipovaném hodnocení měla být pojmenována a konkretizována, ale také doložena. Ne vždy je náležitě užito interpunkčních znamének v souvětí (např. na s. 159 a 160) nebo tvaru 3. os. plur. slovesa procházet (s. 160). Respektována by měla být jak kodifikovaná Pravidla českého pravopisu (např. ve slově univerzita na s. 191), tak česká norma pro bibliografické citace, protože i nejednotnost v posloupnosti uváděných prvků citované literatury a nedůslednost při jejich oddělování interpunkčními znaménky může působit rušivě (např. na s. 98).

Sborník jako celek představuje čtenáři – jak z etymologie slova *sborník* plyne – vše, co bylo bráno, sbíráno a posléze sebráno. Kdyby recenze končila tímto zjištěním, nebyla by úplná ani objektivní. Proto je třeba toto strohé a nepřilíhš lichoitivé konstatování doplnit a říci, že redakce sebrala (i když jen do prvé, stěžejní a nejobsažnější části sborníku) pouze studie též „krevní skupiny“, tedy ty, které byly prokazatelně propojeny jedním a týmž společným jmenovatelem a mohly tak vytvořit kompaktní

a již přijatelný celek. Tak vznikl elaborát, jehož autoři jako protagonisté dílčích segmentů společného „ústavního“ projektu svými výzkumy odhalují reálnou podobu současného vzdělávání dospělých v České republice a odkrývají i příčinné souvislosti ovlivňující vývojové tendence tohoto fenoménu (post)moderní doby. Redakční radě se tak podařilo předat odborné veřejnosti hodnotnou, informačně bohatou a vědecky fundovanou knihu, která si zaslouží pozornost nejen andragogů, pedagogů a sociologů, ale kterou by měli studovat (nebo alespoň číst) i ekonomové, politologové a politici – především pak členové zákonodárných orgánů, aby mohli poučeně a kvalifikovaně rozhodovat o koncepcích a realizačních záležitostech vzdělávání české společnosti.

* Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity Studia paedagogica, roč. 54, řada pedagogická (U), č. 11. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 211 s.

V. SPOUSTA

Aleš Sekot: *Sociology of Sport. Topical Issues.**

Východí bázi práce docenta Fakulty sportovních studií Masarykovy univerzity Aleše Sekota je odkaz na sílicí procesy organizovanosti, komercializace a globalizace sportu s výraznými dopady na procesy socializace současného člověka (s.7). Autor v této souvislosti shromáždil bohatý soubor důležitých sociologických témat a dat v originální vědecké monografii. Kritickým pohledem v jazyce anglickém seznamuje čtenáře s významnými koncepcemi a tématy soudobé sociologie sportu a aplikuje dlouhodobý výzkum ve vývoji sportu v českém prostředí v integrujícím se evropském kontextu. Pro čtenáře z cizího prostředí pak kniha představuje cenný zdroj informací o stavu české sociologie v tak důležité oblasti společenského výzkumu, jakou je nepochybně právě sport.

Monografie je rozdělena do pěti tematických částí, vycházejících z teoretických východisek sociologie sportu chápající sport zejména jako sociokulturní fenomén. V každé části jsou obecná východiska aplikována v kontextu jednotlivých oblastí sociologické-

ho pohledu na sport v českém kontextu. Zcela originálně působí zejména studie zabývající se problematikou postavení žen ve sportu, působením dopingů a sportovní mobilitou. Tato klíčová témata jsou mnohem hlouběji tematizována i v paralelně publikované Sekotově práci *Sociologie sportu* (Masarykova univerzita a Paido, 2006, 420 s.). Kratší – anglická verze se tak soustřeďuje zejména na empirické aspekty problematiky, zatímco hlubší teoretická východiska jsou v centru pozornosti v české verzi. Text se v řadě ohledů opírá o sociologická východiska známých badatelů Cashmora a Coaklyho, prezentuje některá empirická data z východoevropských zemí a nabízí tak komplexnější představu o širších souvislostech fungování sportu ve vývoji české tržně zaměřené společnosti.

Úvod práce dobře poslouží čtenáři tím, že si všimá merita vzájemných vazeb sportu a společnosti: komercializace, globalizace a medializace sportu. Sekot svoje závěry opírá o relevantní sociologickou teorii, ztotožňuje se se širokým definičním vymezením sportu a uvádí čtenáře citlivě do aktuálních sfér působení sportu v soudobém světě. Autor poučeně prezentuje realistický obraz sportu, změn a tendencí, a to aniž by „vyléval s vaničkou i dítě“.

V relativně krátké úvodní kapitole autor zdůvodňuje volbu pěti základních tematických okruhů práce a připomíná, že k charakteristickým znakům soudobého světa sportu patří sílicí důraz na výkon, vítězství a odměnu. Přitom klade řadu podnětných otázek a vytváří bohatou platformu pro další odbornou diskusi o vztahu sportu a tržní ekonomiky, známou jinde kupř. v pracích amerických sociologů sportu Maguireho, Sageho či Houlihana.

Klíčové téma vztahu sportu a soudobých globalizačních procesů zkoumá Sekot z pohledu teorie konfliktu a interakcionalismu, když se věnuje zejména novému silně aktuálnímu tématu, kterým bezesporu je sportovní mobilita, a to jak z pohledu hostitelských, tak ze zorného úhlu výchozích dárcovských zemí. Přitom se připomíná, že sportovní komercializace se stává prostřednictvím masových médií zprostředkovatelem globálních hodnot, zdůrazňujících spektakulárnost, akčnost, zážitek, vzrušení. Sekot správně připomíná, že „pouhá spotřeba amerických spotřebních symbolů ne-